

Ахсаан дьайымалын конспега

Колтовская Людмила Ильинична,

воспитатель МБДОУ № 51 «Кэскил» им. Е.Г. Корниловой

Республика Саха (Якутия), г. Якутск

Бөлөх: улахан «Боотур» бөлөх

Дьарык аата: «Биһиги доҕотторбут, суол бэлиэлэрэ»

Сыала: бэрээдэгинэн 1-тэн 7-бэ диэри ааҕарга үөрэтии.

Соруктар:

Сайыннарар: толкуйдуур дьобуру, өйгө тутууну, болҕомтону айар дьобуру салгыы сайыннарыы.

Иитэр: оҕолор икки ардыларыгар үтүө сыһыаны үөскэтии, бэйэ-бэйэбэ көмөлөһөр үтүө быһыыга угуйуу, оҕо көмөтө суох соруудахтары бэйэтэ онорорун, толорорун ситиһии.

Үөрэтэр:

- Дьыл кэмин, нэдиэлэ күнүн сөпкө ааттыры ситиһии, геометрия быһыыларын тустарынан оҕолор билиилэрин чингэтии, чыһыла натуральной эрээтин сыысхала суох өрө-таннары ааҕар үөрүйэхтэрин тупсарыы, салгыы уна - ханас хайысханы чингэтии, хоруйу биэрэр дьобуру бөбүргөтөргө үөрэтии.

Туттар тэрил:

- ТСО, экранна уулусса ойуута, суол быраабылатын бэлиэлэрэ, быһыллыбыт геометрия быһыылара, 1-7 дылы сыыппаралар, ыраас илиис, харанадаас, кыптый, үс араас кэрингнээх сураһыннар.

I. Көбүлээһин, тэрийии түһүмэбэ:

- Үтүө күнүнэн, оҕолор! (төгүрүччү турабыт)

- Бүгүн саҕа күн үүннэ. Бүгүн биһиэхэ ыалдыттар кэллилэр. Дорооболоһуоххайыҥ эрэ оҕолор! Ыалдыттарбытыгар уонна бэйэ-бэйэбитигэр сылаас мичээрдэ бэлэхтиэбин!

- Тохтоло суох куоракка

Массыналлар айанныллар,

Светофордар күнүс,түүн

Араас өнгүнэн тыгаллар.

Тротуарынан сэрэнэн хаам,

халтыраан

Болҕомтолоох буол! Өйдөө!

Уулуссаны туоруургар

Анал сиринэн туораа!

- Оџолор, мин эһиэхэ билигин таабырын таайтарьям!

Үс төгүрүктэр,

Үс араас өнгүнэн тыгаллар,

Суол быраабылатын

Сүрүн бэлиэ

Биирдэстэринэн аабыллар.

Ол тугуй?

- Оџолор: Светофор (1 слайд холбоһор)

- Олус үчүгэй, светофор! Оџолоор, светофор биһигиттэн көмө көрдүүр.

II. Сүрүн түһүмэх.

Куораппыт биир уулуссатыгар, дыккити түбэлтэ буолбут, суол быраабылаларын бэлиэлэрэ сүтэн хаалбыттар. Суол быраабылаларын бэлиэлэрэ суох буоллахтарына уулуссаџа туох быһылаан буолуон сөбүй? (О: Оһоллор, дьоннор массынаџа киирэн биэриэхтэрин сөп!) Саамай сөп!

- Светофорбутугар көмөлөһөбүт дуо, оџолоор? (Көмөлөһөбүт)

Бу соругу, ахсаан дьарыгын сөбүлээн дьарыктанар эрэ оџолор кыайаллар. Эһиги ахсаан дьарыгын сөбүлүүгүт дуо? (О: Сөбүлүүбүт)

Ахсаан дьарыгар биһиги тугу гынабытый? (о: суоттуубут, сорудах толоробут, геометрической быһылары араара, билэ үөрэнэбит). Саамай сөп!

Сорудахтарбытын биһиги хаама сылдыаммыт толоруохпут, ол иһин биһиги “пешеход” буолан хаалыахпытын наада. Оџолор, пешеходтар диэн кимнээџи ааттыылларый? (О: сатыы сылдыаачылары) Саамай сөп!

Аны билигин боппуруостарга эппиэттибит. Ким миэхэ этиэй?

- Сылга хас ый баарый?

- Дьыл ханнык кэмэй, билигин?

- Нэдиэлэџэ хас күн баарый?

- Бүгүн нэдиэлэ ханнык күнэй?

- Нэдиэлэ бастакы күнэ?

-Ортото? (Оџолор эппиэттэрэ)

Болџомтоџо боппуруостарга эппиэттэтибит, “Пешеход” аатын ыллыбыт. Чэ эрэ айаммытыгар, туруннубут. (2 слайд)

- Көрүн эрэ. Бу уулуссаба биир даҕаны суол быраабылатын бэлиэлэрэ суох. Биһиги соруудахтары сөпкө толордохпутуна, суолбут бэлиэлэрэ биирдэ баар буолаллар. Чэ эрэ саҕалаатыбыт.

1 соруудах.

Элбэх дьону сиринэн таһар, ханнык тимир көлө массыналары билэбитий? (Автобус, поезд) Саамай сөп! Билигин, эһиги конверт иһиттэн геометрия быһыылары ылангыт, дьону тийэр көлө массына онорон таһаарыахтааххыт.

- Ханнык геометрия быһыыларынан онордугут? (Оҕолор эппиэттэрэ)

Оҕолоор, миэхэ көрдөрүн эрэ, биир да муннуга, токура суох хаптаҕай быһыылаах бөгүүрэни? (Төгүүрүк)

-Түөрт өрүттээх, түөрт муннуктаах хаптаҕай быһыылаах геометрия бөгүүрэни?

- Үс муннуктаах, үс өрүттээх хаптаҕай быһыылаах геометрия бөгүүрэтин?

- Төгүүрүккэ майгынныыр эээри уһаты тардыллыбыт хаптаҕай быһыылаах бөгүүрэни?

Маладьыастар! Бастакы соруудахпытын толордубут! Көрүн эрэ оҕолор, уулуссабытыгар ханнык суол бэлиэтэ баар буола түстэ? Бу бэлиэ суолтата туох диэний? (О: пешеход бэлиэтэ, бу сиринэн суолу туоруубут) Саамай сөп!
Сатыы сылдыар дьон суолу туоруур бэлиэтэ.

2 соруудах.

Эһиги иннигитигэр карточкалар сыталлар, биирдии карточканы ылыбыт. Көрүн эрэ, туох ойуулаҕый? (О: чыһыла).

Болҕойон истэбит, муусука тыаһыыр бириэмэтигэр ордуудук сүүрэкэлиигит, муусука тохтоото да, 1-7 диэри, бэрээдэгинэн тура охсуохтааххыт! (оҕолор 1-7 диэри бэрээдэгинэн тураллар). Чыһылалары, бэрээдэгинэн аахтыбыт эрэ. Олус үчүгэй! Ооньуубутун өссө биирдэ хатылыбыт дуо, оҕолор? Аны билигин, муусука тохтоотобуна 7-1 диэри төттөрүтүн туруохтааххыт. (соруудаҕынан тураллар).

Иккис соруудахпытын толордубут. Көрүн эрэ оҕолор, уулуссабытыгар ханнык суол бэлиэтэ эбии баар буола түстэ? Бу бэлиэ суолтата туох диэний?

(О: велосипед көлөлөөх дьонно айанныыр суоллара). **Саамай сөп, велосипед көлөлөөх дьонно айанныыр суолларын бэлиэтэ.**

3 соруудах. Оҕолор, эһигини остуолга ынгырабын. Эһиги иннигитигэр илиис, харандаас, кыптый сытар. Болҕойон истэбит!

- Илиис үөһээ, уна өттүгэр төгүүрүк уруһуйдуубут.

- Илиис аллараа, уна өттүгэр түөрт муннук уруһуйдуубут.

- Илиис үөһэ, ханас өттүгэр үс муннук уруһуйдуубут.

- Илиис аллараа, ханас өттүгэр ньолбоһох уруһуйдуубут.

Маладьыастар!

Олус үчүгэй, бу сорудахпытын эмиэ ситиһиилээхтик толордубут. Оҕолор, уулуссабытыгар ханнык суол бэлиэтэ эбии баар буола түстэ? (О: автобус тохтобулун бэлиэтэ). Саамай сөп, **автобус тохтобулун бэлиэтэ.**

- Оҕолор, эһиги билэбит дуо? Суол быраабылата тутуһуларын көрөр-истэр, массыналар айаннарын, хайысхаларын ыйан-кэрдэн, көрдөрөн биэрэр идэлээх үлэһити, ким диэн ааттыбыты? (О: ПДД инспектора, гаи.) Саамай сөп!

Билигин сынньана таарыйа, ырыа ыллаан, хамсанан ылыахпыт.

4 сорудах. Көрүн эрэ оҕолор, биһигини тула, туох маҕан сурааһыннара ыһылла сыталларый? Туох дии саныгыты? Суол быраабылатын тутуһуутугар, бу маҕан сурааһыннар туох оруолун толоруохтарын сөбүй? (О: пешеходтар суоллара, зебра)

- Бу сурааһыннар бары тэннэр дуо?

- Туох уратылаахтарый? (Кэтиттэринэн). Саамай сөп!

Бу сурааһыннардан эһиги болҕомтолоохтук, ыксаабакка, кэрингэринэн көрөннүт, үс араас кэтиттээх, дьон суолу туоруур бэлиэтин онорон таһаарыҥ. (Оҕолор үс дьон суолу туоруур бэлиэтин онорон таһаараллар).

- Олус үчүгэй! Көрдүбүт эрэ уулуссабытын? Ханнык бэлиэ тахсан кэллэй? (О: «Көлөлөөх дьон киириитэ көнгүлэммэт») Саамай сөп! **Көлөлөөх дьон киириитэ көнгүлэммэт.**

5 сорудах. Салгыы бардыбыт, сынньана таарыйа оонньоон ылыаххайын оонньоубут аата «Утарытын эт».

Улахан-кыра,

Уһун-кылгас,

Кэтит-синньигэс,

Уна-ханас,

Ыарахан-чэпчэки,

Түргэн-бытаан,

Уһун-кылгас,

Ыраах-чугас,

Кэтит-синньигэс. Маладьыастар!

- Көрдүбүт эрэ оџолор, эһиги иннигитигэр ханнык түөрт өрүттээх, түөрт муннуктаах хаптаҕай быһыы сытарый? (О: түөрт муннук) Саамай сөп! Сорудах! Болџойон истэбит!

Хайдах гынаммыт бу улахан түөрт муннуктан, өссө кыра түөрт ахсааннаах түөрт муннук быһыыны таһаарыахпытын сөбүй? (о: бүк тутан баран). Саамай сөп, иккитэ бүк тутан бараммыт, бүк тутуллубут сурааһыннарынан кыптыйан кырыйабыт.

Маладьыастар, оџолор! Дьэ, эрэ! Көрүң эрэ оџолоор, уулуссабытыгар ханнык бэлиэ баар буол түстэ (О: Светофор!) **Светофор, саамай сөп!**

- Оџолоор, светофорбут уоттара үлэлиир буолбуттар. Уулуссабытыгар суолбут бэлиэлэрэ бары баар буоланнар - суоппардар, сатыы дьонноһ суол быраабылатын кэспэккэ, ситимнээхтик кэлэллэр-бараллар!

IV. Түмүктүүр түһүмэх.

- Оџолоор, оонһуулары, түһүмэхтэри сөбүлээтигит дуо? Бары сөпкө сорудахтары толордугут, маладьыастар!